

[FÖRSTA SIDAN]

Detta är begynnelsen. Jag kunde be innan jag kunde prata. Men i hemlighet kunde jag båda sakerna. Jag vågar inte påstå att jag bad redan i min mors mage, knappt ens att jag gjorde det från den stund jag slipprig av blod mellan hennes slanka, darrande lår anlände till denna värld. Jag skulle dock lite poetiskt kunna säga, men helst inte, att det var det där begynnande jollret mellan hennes ben som skulle ha varit den vackraste av alla böner. När vi under de sk deportationerna förflyttades från Budapest till en by i norra Ungern, blev vi inkvarterade hos en av traktens mera välbärgade storbönder, en kulak. Vi hade lyckats med att bli enrollerade bland »folkets fiender« och vi lämnade lekande lätt de rivaler bakom oss som kunde ha kommit i fråga: officerarna, fabriksägarna, alla möjliga förtryckande *bourgeo-oijer*. Jag ville länge vara en *bourgeo-oij*, ett så härligt hemlighetsfullt ord. Det störde mig lite att jag inte förstod det, men det störde inte min bror. Härligt, sa han och upprepade ordet rasslande, *geo-oij*, *bourg-geo-oijj*. Slutet lät nästan som ett ojande. Vi trängde ihop oss i ett enda men visserligen stort rum, min far, min mor, min äldre bror och jag. Rummet var regelbundet som en rektangel och detta förvånade av någon anledning alla. Och fyllde dem med oro. Som om det hade varit ett tecken eller en signal. Varifrån, till vilket ändamål, ingen gjorde några efterforskningar. 50×50 steg med mina första stultande steg. Smått vinglande och stapplande, som en berusad. Min far var dock den ende som brukade bli berusad i det rummet.

[ANDRA SIDAN]

Av de mindre berusade stegen blev det fyrtio. Sedan också trettio. Jag räknade dem och tänkte att då kommer de väl också att bli tjugo, och tio, och ett. Och noll? Sjumilastövlar; men jag gick för det mesta barfota. Om jag nu skulle haft möjlighet att åka tillbaka dit och om huset ännu stod kvar, skulle mina klumpiga steg blivit till nio. – Fönster fanns, men som om ändå inte. Det var som om jag hade varit instängd. Bara på natten kände jag en springa öppna sig, snett uppåt från min säng. Och då direkt upp mot stjärnorna. På väggen ovanför mig hängde Jesusbarnet. Han liknade mig. Ett mulligt barn, leende, starkt. Som om Jesusbarnets ansikte suttit i en silvrig sakramentshållare, från hans lilla lysande huvud, som nästan verkade vara solen, tycktes strålar flyga ut åt alla håll. Det är inte min mors uttröttat triumfatoriska ansikte böjt över vaggan, inte min fars ansikte, som enligt vittnesmål från ett gammalt foto betraktar mig från ett visst håll, inte ens min mors bröst, nej, detta är inte mina första minnen, det är istället det där strålande Jesusbarnet som hängde över mig och ständigt var närvarande, som bevakade, log.

[TREDJE SIDAN]

Farmor log sällan. Från hennes huvud utgick inga strålar. Hon verkade tvärtom svälja allt ljus, hennes rynkor, det var de som svalde det. Hon kom och gick oväntat. Rätt vad det var satt hon vid min säng och talade om Gud. Som om hon skulle ha berättat om grannarna. Eller om den dövstumme brevbäraren, farbror Gerzson. Hennes son, min fars yngre bror, dog i kriget. Blev skjuten av ryssarna. Av partisanerna. Han försvann. Längre ville hon inte tro det. Tro att hennes son dog före henne, barnet före sin mor, att någonting sådant alls var möjligt. Hon kom fram till att i så fall måste det ha varit Herren Gud som hade dödat hennes son, det kunde inte ha gått till på något annat sätt. Kort sagt, till slut trodde hon på det. Hon kved och storgrät i ett helt dygn. Ingen vågade tala till henne. Det fanns ett ögonblick då hon ansåg att om hennes son var död, inte existerade, hade dött, då var Herren Gud också död, han existerade inte, men det ögonblicket passerade sedan. När det var slut på hennes tårar var också alla hennes krafter uttömda och hon sov oavbrutet i två hela dygn. När hon vaknade hade Gud blivit dövstum. Det var så hon återgav det och hon ritade ett kors på min panna med sin knotiga tumme. Hon hade ett sätt att berätta om Gud som gjorde det ofattbart att det inte skulle finnas en Gud. För att inte säga att han skulle ha dött. Det saknade ju all mening. Det var därför jag nämnde grannen och brevbäraren, för de fanns alltid där, med seende ögon såg vi dem. Farmors historier om Gud – de var kort sagt förvissade om att Gud fanns även när ingen längre fanns. Men detta att ingen längre fanns var svårt att föreställa sig. Ingen och allting var svårt att föreställa sig.

Ingen, allting. Min äldre bror tyckte om det allvarliga. Tyckte om allvaret. Han hade planer. Han planerade. Han tänkte till exempel på morgondagen. Men för det mesta på nuet. Redan det var mycket! Han grundade den hemliga Skattkammaren. Du är fortfarande liten, lillpitten, *omogen*, men jag tar med dig ändå. Jag har två röster, du har en. Men jag ska inte missbruka situationen, jag lovar. Skattkammaren låg på vinden. Stjåla fick man tyvärr inte, för annars hade jag för länge sedan stulit kulak-farbror Ágostons hårnät. Vilket plagg! Det hade en liten reva och stank. Stank surt. Vilket kap det skulle ha varit. Dittills var det jag som tagit med det allra vackraste dit, ett luftklot, en luftis. Ett rött, vissnat luftklot. Det liknade ett ansikte eller snarare en mask med stora ärr. Med spår efter min fars cigaretter. Han hade redan druckit, och då, då gav han upp ett stort skratt. Jag började gråta, inte helt uppriktigt, men jag var tvungen att på något sätt visa att nu var det vi barn som hade rätt. Vi hade kastanjer, gamla pengar, *pengö*, en bit metall från traktorn, en cykelsadel. Samt en spindel, en korsspindel. Men den torkade sedan ut. I början var den vild och hemsk till och med som kadaver. Skrämmande. Tiden sög sedan ut det skrämmande. Jag kom ofta att tänka på luften som fanns inuti luftklotet. Hade jag varit Gud skulle jag ha krupit ner i luftisen, sa jag till min äldre bror. För då skulle jag både finnas och inte finnas, synas och inte synas, och det som måste flyga kommer ändå att flyga. Du är inte Gud utan en idiot, sa han, och så välte han ner mig i halmen. Trots att jag var den starkare.

Jag var den starkare, men lät honom hållas. Det var så skönt att brottas med honom. Han höll hårt om min midja som om vi skulle ha dansat. Så kan jag också tänka, din lilla idiot. Inte att jag skulle vara Gud, på det sättet tänker ingen. Förutom Lucifer. Men så blev han också utknuffad från Himlen. Utstött. Med rätta. Däremot har det hänt att jag har tänkt att Gud var en förebild för mig. Inte i allting, han hade till exempel inte behövt döda farmors andra son. Jag har inte räknat gångerna, men oftast tänkte jag på Gud. Oftare än på mina föräldrar, oftare än på att leka, oftare än på det röda, döda luftklotet. Jag behövde inte ens säga det högt: att det fanns en Gud. Det var så spännande. Jag lärde mig allt det här av farmor, men jag såg också samma sak på den silvrigt strålande bilden ovanför min säng. Att det fanns någonting betryggande. Inte trygghet, jag sa kanske fel nyss, det här med »tryggt« hade inget mål, ingen riktning, det var inte jag som vann på det, men det var skönt att veta att det var så. Att det helt uppenbart var så. Dessa två förde mig till bönen: den silvriga bilden och farmor. Man behövde inga ord för att be, här kom det lägligt med farmors dövstumme Gud. Jag höll det hemligt att jag kunde prata, och jag låtsades inte förstå vad de sa till mig. Men de sa ju inte någonting heller. De jollrade och ville att jag skulle visa upp mig. Men varför då, nej. Min mor ängslades. Jag tyckte inte synd om henne. Inga ljud, varken in eller ut, ingenting, och ställd mot detta ingenting var det löjligt att ängslas.

[SJÄTTE SIDAN]

Tidigt på morgonen fanns ingenting annat än den tidiga morgonen. Mina föräldrar klädde på sig försiktigt och under dödstystnad, som tjuvar, men förgäves, jag vaknade alltid. Att klä på sig i mörker, så löjligt. Man kunde se dem i mörkret också, se det som var mörkare än mörkret. Att se dem på det viset var inget vidare. Jag ville inte. Jag luktade på rummet, det behövdes, det var ett sådant rum. Husets folk var stolta över kalkfärgens friska lukt, för dem betydde den renhet och var en artighet från deras sida. Vitmena med kalk måste man vart tionde år, det var vedertaget, men för vår skull hade de kalkat på nytt. E-x-terakalkning, sa farbror Ágoston. Ursäkta, hur sa? För min mor tog det tid att bemästra sin nya situation. Min far däremot gjorde det omedelbart. Hör du inte, *min kära*? De har e-x-terakalkat för vår skull. Vi tackar så mycket. Min mor tittade ursinnigt på sin man, och väste tyst: Det var första gången i ditt liv som du kallat mig *min kära*. Min far log som en skådespelerska, det är första gången vi befinner oss vid världens ände. Min kära. Jag tyckte inte om denna lukt. Rumslukt, en särskild rumslukt, e-x-tera. Varför måste ett rum ha en särskild lukt?

[SJUNDE SIDAN]

Det här bakre rummet hade utsikt över gården, fönstret var i jämnhöjd med den *kreverade* brunnen, som de sa. Eller de sa snarare så här: brunnen har kreverat, som om brunnen aktivt skulle ha deltagit i sin egen död. Alla brunnar på gatan hade sinat. Vattnet hade *skyggat*, morrade bönderna. De sa det på ett sådant sätt som om de i likhet med vattnet, alltså i likhet med dem själva, hjärtans gärna skulle ha skyggat för kooperativet. Skyggande vatten? undrade min bror. Min far använde ansiktsvatten. Det luktade bättre än rummet. Skyggande ansiktsvatten. Ansiktsvatten måste vi också ha i Skattkammaren. Vi hittade en soldathjälm ute på ett plaskigt ställe, den lade vi också upp på vinden. Min bror tryckte ned den över huvudet och slängde sedan genast bort den, som om han hade blivit skrämmd. Jag ser hjärteavkylande ut i den, fnittrade han allvarsam. Varför måste man använda sådana ord?! Lite längre bort mot trädgården stod, snarare vacklade, utedasset, jag fick länge inte gå åt det hållet. Det kommer att sluta med att du ramlar i. I samma sekund som min far steg in i det gråa köket från det gråa rummet, sa farbror Ágoston: En liten sup, herr Doktor? I årtal var det den första meningen som jag fick höra. Det var denna mening som jag allra oftast hörde i mitt liv: En liten sup, herr Doktor? Förmodligen kommer det även att så förbli. Hur många meningar fanns det måne sammantaget i hela världen? Det skulle jag gärna ha velat fråga någon. Gud inbegripen. Hur många meningar har Ni behagat skapa? Fast meningarna var inte skapade av Gud utan av människorna. Vilket inte hindrade att han visste svaret. Om han nu visste

allting. Jag hörde ordet sup, tittade uppåt, det var inte särskilt högt till taket. Eller också var min far alltför lång. Alltför stor, rummet verkade nästan som ett dockskåpsrum. Trots att det som pågick inte var någon lek. Varje gång han gick genom rummet var han tvungen att böja ner huvudet ordentligt. Först, i början, under en tid, ville min far inte ha några supar. I begynnelsen ville han inte ha några supar.

[ÅTTONDE SIDAN]

I begynnelsen skulle min mor också bjudas när hon steg in i köket. Först strök hon med handen över sin klänning, suckade djupt, jag hörde det, som om hon skulle upp på en scen. Nu var det hon som var skådespelerskan. Hon gick upp på scenen, på en främmande och inte på någon verklig scen. Här var ingenting verkligt. Det är inte sant. Min bror och jag var verkliga, våra föräldrar mindre verkliga. Också utedasset var verkligt, också det stank. Liksom supen. Också den stank. Först, i början, under en tid, avböjde hon skrattande. Men farbror Ágoston, vad tänker ni på så här före solnedgången ...? Det fick min far att rodna som om han skulle ha varit själva solnedgången.

[NIONDE SIDAN]

Vår gata var vackrast i solnedgången. Den utgick från det asfalterade huvudtorget, var själv också asfalterad, något som emellertid knappt sträckte sig mer än några meter (som ett avbrutet andetag) innan gatan åter blev till en helt vanlig smågropig jordväg där vagnshjulen skurit ut parallellt löpande fördjupningar. Och i mitten växte det något grönaktigt, gräs och ogräs. Denna väg var antingen dammig eller lerig. Lika skönt med båda. Skönt att hoppa barfota i det silkeslena dammet, speciellt när dammet var hett och liksom exploderade vid fötterna och fint svävade omkring likt puder med det sneda kvällsljuset spritt över kornen. Som på helgonbilderna. Där föll ljuset på samma sätt, utgick från Gud där uppe och landade – snett ner på helgonet. Vilken kitsch, sa min mor, som om någon hade sårat henne. Det spelar ingen roll, sa min far med sårad likgiltighet. Även leran var skön att plumsa i. Leran var tung, dammet lätt, det var hela skillnaden. Vilket är tyngst: ett kilo lera eller ett kilo damm? frågade min bror. Ett kilo lera, ville jag utbrista triumfatoriskt, men jag fick inte prata. Som han skulle ha skrattat. Leran var också vacker, när den vällde fram mellan tårna. Det fanns sommarlera och höstlera. Höstleran var inte längre så kul. Man kunde inte plumsa i den så där med båda fötterna. Höstleran var mera till för dju-
ren.

Det var här man på kvällarna brukade valla in nötkreaturen från betesmarken. Säg mig, Eders Nöt, varför Ni så ledsen är, yttrade min mor varje gång hon fick syn på en ko. Hon sa det på något sätt sorgset. Om min far råkade vara närvarande brukade han som svar muttra diktens nästa rad: »Billigare blir det med fisk än med kött«. Världens sorgligaste dikt. Korna knuffades. Trängde sig före, hakade i varandra, det var nu dammet yrde på allvar. Som om solen skulle ha gått i moln. Nu fick alla barn bråttom hem. Nötflocken närmade sig som en flodöversvämning. Rusade, sa min bror. En gång blev jag kvar mitt på vägen. Stod bara där. Jag visste inte att man skulle vara rädd. Korna gick snällt ur vägen för mig, som om de ville vaka över mig. Jag såg bara deras ögon. Att stå öga mot öga var intressant, som om jag skulle ha stått och sett på själva seendet. Min mor blev stående som förlamad i porten och skrek. När gatan äntligen blev tom sprang hon fram till mig som till en vuxen, och satte igång att med båda händerna slå och hamra på mig allt vad hon orkade. Det var min far som fick loss henne, det räcker, sa han med samma röst som när han sa »Billigare blir det med fisk än med kött«. Vi stod där på gatan som på en sämre scen. Så många scener. Gatan löpte bort mot den kulle som låg strax utanför byn och fortsatte där som en landsväg. Det var där solen gick ner, därför verkade solnedgången som om den skulle ha varit en belysning bara för att belysa vår gata. Den hette Gereblyvassgatan. Nej, *Gereben Vas*, efter den kände författaren, blev jag sedan rättad av min bror. Jag såg ingen större skillnad. Gatan mynnade ut på huvudtorget i en

stor sväng, därför gick inte solen upp i andra ändan av gatan.
Var den gick upp visste jag inte. Plötsligt var den bara där, på
himlen. Oväntat? Oväntat, men varje dag.